

Solidaritet och jämlikhet i åtstramningstid

Sedan några år befinner sig Sverige i ekonomiska svårigheter. Situationen är inte unik – förhållandena är likartade i hela den övriga västliga civilisationen.

Världsekonomin är i obalans. En del säger att vi är inne i en kris. De äldre nationalekonomerna kallade sådana här tillstånd för "konvulsioner" och "revulsioner" medan Karl Marx benämnde dem "kriser". På modernt ekonomiskt språk heter det "recessioner" och "depressioner". Kalla det vad man vill, icke för ty är det frågan om ett kristillstånd.

Kristider tvingar oss att mera skärpt fundera över tingens ordning. Under goda tider när det mesta gick oss i händerna lät vi mycket passera oförmärkt. Läget är nu annorlunda.

Samhällen som vårt, med en accepterad jämlikhetsideologi, försöker motverka orättvisor. Men trots detta så rymmer vårt svenska samhälle en hel del omotiverad ojämlikhet.

Det sägs att vi under en längre tid levt över våra tillgångar. Notan skall betalas. Alla skall dra sitt strå till stacken. Därtill har vi att brottas med en besvärlig arbetslöshet. Det har blivit svårare att leva.

I mitt dagliga arbete ser jag att allt fler människor blir beroende av socialbidrag. Samtidigt kan jag 1983-10-15 i en dagstidning läsa följande annons: "Den här pensionsförsäkringen har inte alla råd med. Vegete presenterar en ny personlig pensionsförsäkring – Futura. Den gör livet lättare för dig som brottas med höga marginalskatter. Och har råd att investera i din och familjens framtid. Lyd ett gott råd. Ring vårt kontor".

Vegete vill alltså bistå folk som har problem med höga marginalskatter. Nog är det så att den som

drabbas av hög marginalskatt har en hygglig inkomst och förfogar över en materiell standard som är högre än den som står till buds för människor med mindre tillgång till pengar. Jag tolkar det så att Vegete vänder sig till den kategori människor som har mer pengar än man behöver.

Det finns en ömsesidighet i samspelet mellan människan och hennes omvärld. Därför skall man inte se människan som skild från det samhälle i vilket hon ingår. När man söker kunskap om det komplicerade samspelet människa – samhälle kan man inte undgå att ta ställning i värderingsfrågor. Och den människobild man väljer att utgå från visar vilka värderingar man har.

Filosofen John Rawl utgår i sin rättviseteori från att orättvisa råder och att den drabbar vissa människor hårdare än andra. I centrum för sin rättviseteori sätter Rawl de som drabbas hårdast, de svaga och utsatta. Utgångspunkten är att behoven hos de sämst ställda skall bestämma vilka insatser som skall göras. Måttet på samhällets totala mängd av rättvisa står att utläsa i den effekt som samhällets åtgärder har för de underprivilegerade.

Det existerar stora skillnader i människors möjligheter till en bra tillvaro. En del har många valmöjligheter, andra knappt några. Det är viktigt att fråga hur privilegierna fördelas. Talet om det jämlika samhället kan, om det vill sig illa, bli en stötesten i arbetet för jämlikhet.

Artonhundratalstänkaren Johann Gottlieb Fichte uttryckte vid något tillfälle att "Människans bestämmelse är icke blott att veta utan att handla därefter".

I socialtjänstlagens första paragraf kan vi bl.a. läsa: "Samhällets socialtjänst skall på demokratin och solidaritetens grund främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor".

Som socialarbetare är det svårt att anlägga ett åskådarperspektiv på aktioner liknande Vegetes, vars effekt leder till ökad ojämlikhet. Den sortens verksamhet leder knappast fram till ett samhälle av jämlikhet och samhörighet. Den främjar inte samspel och gemensamt handlande. På basis av de värderingar som jag ansluter mig till tvingas jag till ett avståndstagande.